

PREDGOVOR

Kako čovjek stari, sve više sam sebe pronalazi ne u budućnosti, nego u prošlosti. Sve je manje zaokupljen svijetom rada. Njegova djeca, a zatim i unuci, počinju voditi vlastite živote, pa mu se uloga u njihovoj budućnosti sve više smanjuje. Štoviše, sjećanje na daleku prošlost postaje sve jasnije. Počinje vidjeti stvari koje prije nije vidio, a gledajući unatrag na godine iza sebe, može shvatiti što nekada nije shvaćao ili za što je mislio da je nešto drugo. Ništa me ne čini više svjesnim svega toga od desetaka bilježnica koje sam godinama čuvao i koje nisam stizao urediti.¹

Dugo sam se bavio mišlju da napišem knjigu o Bliskom istoku.² Regija je to koju sam pola stoljeća pratio kao novinar, znanstvenik i političar – kao dopisnik Pravde; kao zamjenik ravnatelja (kasnije i kao ravnatelj) Instituta za svjetsku ekonomiju i međunarodne odnose pri Akademiji znanosti SSSR-a; na Akademijinu Institutu za orijentalne studije; kao čelnik SVR-a (ruske strane obavještajne službe), kao ruski premijer i kao zastupnik u ruskom parlamentu Dumi.

Na Bliskom istoku bilo je događaja – mnogi od njih predmet su neistinitih glasina – koji su se odvijali pred mojim očima. Neki od tih događaja ili su nepoznati ili su zaboravljeni. U međuvremenu su odigrali ogromnu ulogu čineći regiju onakvom kakva je danas – raznolika, šarolika i složena; regija je to koja je opasno svoje-glava, ponekad naivna, i koja prečesto biva izdana. Vrlo je lako pogrešno razumjeti regiju koja je ključna za današnju svjetsku politiku i globalnu ekonomiju – što je još gore, možemo početi povezivati Bliski istok s prijetnjom islamskog ekstremizma koja se nadvila nad „civilizirani” svijet. Osim ako ne razmrsimo posebnosti arapskog nacionalizma i prodremo u srž glavnih igrača na bliskoistočnoj političkoj sceni: Džemala Abdela Namera, Jasera Arafata, Anvara Sadata, Saddama Huseina, Hafeza

Assada, Moamera Gaddafija, jordanskog kralja Huseina i drugih; osim ako ne ispitamo korijene evolucije koju su prošli arapski režimi u drugoj polovini dvadesetog stoljeća; osim ako temeljito ne analiziramo politike drugih država prema Bliskom istoku, zajedno s učinkom arapsko-izraelskog sukoba i Hladnog rata.

Ova knjiga nije kronološki prikaz događaja u arapskom svijetu ni sustavan opis njihove povijesti u drugoj polovini prošlog stoljeća. Umjesto toga ona se usredotočuje na glavne procese koji su se pojavili u arapskom svijetu nakon završetka kolonijalizma i opisuje pojedinačne epizode iz povijesti koje sam imao prilike promatrati, a u nekim slučajevima u njima čak i sudjelovati.

Istinski sam zahvalan svojim prijateljima i kolegama koji su se potrudili pročitati rukopis i dati čitav niz komentara koje sam, naravno, uzeo u obzir: Juriju Stepanoviču Grjadunovu, Irini Donovnoj Zvjagelskoj, Juriju Vasiljeviču Kotovu, Namiku Hamidoviču Jakubovu, kao i brojnim kolegama iz SVR-a i Ministarstva vanjskih poslova, sadašnjim i bivšim. Bez neumornog tehničkog rada mojih vjernih pomoćnica Marije Jurjevne Osipove i Jelene Vjačeslavovne Popove, ova knjiga nikada ne bi ugledala svjetlost dana.